

وضع رفاه اجتماعی در ولسوالی شغنان ولایت بدخشان در سال های (2000-2012):

نوشته: عبدالکریم نوجو

کابل- افغانستان

23 قوس 1391

طوری که به بسیاری خواننده گان عزیز و علاقه مندان در شغنان معلوم است اینجانب با یک تیم انجینری از ماه سرطان الی برج عقرب سال جاری مصروف یک سروی از ادارات ، موسسات (AKDN) و مجموع جما عتخانه ها از نقطه نظر آسیب پذیری در مقابل زلزله و سایر حوادث طبیعی بودیم. با استفاده ازین فرصت امکان آن میسر شد تا از وضع رفاه اجتماعی کلیه قریه جات و محلات ولسوالیهای ارغنجخواه (شیوه، خنج و دولتشاهی)، شغنان، واخان، اشکاشم و زیباک آگاهی حاصل کنم و از آن جمله وضع انکشاف شغنان را با اتکا به ارقام و آمار دست داشته معرفی نموده باشم. قبل از آنکه به اصل مطلب به پردازم توجه خواننده گان محترم را به مفا هیم، مقولات و ارزشهای انکشاف اجتماعی معطوف می سازم.

انکشاف اجتماعی:

انکشاف اجتماعی در لغت به معنی کشف شدن، شکوفا شدن و همچنان به معنی تغییر، توسعه، بزرگ شدن، مغلق شدن، بهتر شدن، ترقی و پیشرفت که معادل انگلیسی آن (Development) میباشد استفاده شده است.

انکشاف اجتماعی عبارت از روند تغییر هدفمند و سازمان داده شده است که در یک جامعه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، ساختاری، ارزشها و طرز زندگی جامعه به وقوع می پیوندد.

ابعاد و شاخص های اندازه گیری انکشاف:

1- بعد اقتصادی : مهم ترین هدف انکشاف را انکشاف اقتصادی تشکیل میدهد. مقصد اصلی آن عبارت از بلند بردن سطح عاید اتباع کشور بوده که منجر به

ارتقای عاید ملی میشود، رشد سرمایه پولی که موجب سرمایه گذاری در اقتصاد میگردد، میزان نفوس شهری، رشد سکتور خدمات و صنعت در مقایسه با بخش زراعت، ایجاد شرکتهای و تاسیسات بزرگ اقتصادی از قبیل بانکها، شرکتهای سهامی زیر چتر بعد انکشاف اقتصادی مطرح میشوند.

2- آموزش: محققین بعد از مطالعات و پژوهشات به این نتیجه رسیدند که موضوع عمده در انکشاف ایجاد سرمایه نیست، بلکه ایجاد ظرفیتهای برای تشکیل سرمایه است. بعدن توجه جدی به امر رشد و انکشاف استعدادها و ظرفیتهای واقعی انسانها مبدول گردید. برخی تحقیقات از طرف دانشمندان این بخش بیانگر این حقیقت است که نقش ظرفیت و استعداد انسانها در فرآیند انکشاف 80-90 فیصد بوده در حالیکه نقش سایر عوامل 10 الی 20 فیصد است. مطالعات نشان داد که جوامع پیشرفته میزان بیشتر با سوادان و آموزش دیدهها دارد به مقایسه جوامع فقیر و رو به انکشاف. ازینجاست که توجه بیشتر به انکشاف ظرفیتهای و رشد استعداد انسانها در جهت انکشاف اجتماعی معطوف میگردد و میزان آموزش به حیث شاخص مهم انکشاف در نظر گرفته میشود.

3- رفاه اجتماعی:

در شماره اول "انکشاف خودی" به ارتباط شاخص رفاه اجتماعی که توسط ملل متحد تحقیق شده چنین توضیح میدهد:

" به مرور زمان متفکران متوجه این امر گردیدند که انکشاف اقتصادی به تنهایی باعث بهبود در سطح زنده گی مردم نگردیده و با بلند رفتن سطح عاید ملی هنوز هم مشکلات اجتماعی مردم مرفوع نمی گردد. تحقیقاتی که توسط قنسلگری اقتصادی و اجتماعی ملل متحد انجام گردید اهمیت انکشاف اجتماعی که بیشتر متوجه رفاه اجتماعی بود مطرح گردید و شاخصهای دیگری پیشنهاد گردید که شامل شاخصهای صحت، غذا، آموزش، شرایط کار، استخدام، رهائش، ترانسپورت، لباس، امنیت اجتماعی و آزادی افراد می باشند که در واقع توجه از رشد و انکشاف اقتصادی بیشتر به رفاه همگانی معطوف گردید. بعداً متوجه این امر شدند که با وجود بلند رفتن سطح عاید ملی هنوز هم فقر در بین جوامع بیداد می کند، و دریافتند که عدم مساوات و بی عدالتی منحصراً یک مانع بزرگ سد راه انکشاف اجتماعی می باشد. بی عدالتی و عدم توازن در توزیع عاید ملی یک مانع بسیار عمده در پروسه انکشاف محسوب می گردد. مطالعات زیادی نشان داده است که جوامع انکشاف نیافته و فقیر میزان بلند تفاوت های عمیق را بین طبقات مختلف

اجتماع دارا میباشد. این بی عدالتی و عدم توازن در دسترسی به امکانات از قبیل دسترسی به خدمات صحی، آموزشی، غذا، مسکن، شرایط استخدام، و هم چنان بی عدالتی در حقوق شهروندی افراد را شامل می شود."

4- انکشاف بشری: هدف ازین شاخص آنست که انسانها قادر شوند تا استعداد های نهفته و با القوه خود را به حد اعلی انکشاف بدهند و توانائی انتخاب را برای هر شکلیکه بخواهند زنده گی کنند در یابند. ویا به این معنی هم است که استعداد بالقوه را به حد فعل خلاق درآورد ومحیط دلخواه را در هم آهنگی به نیاز ها و ضروریات ایجاد نماید. شاخص های انکشاف بشری:

طول عمر متوقع.
میزان باسوادی.
میزان عاید ملی.

5- بُعد سیاسی: با آنکه تعدادی از دانشمندان نقش سیاست را در انکشاف کم بها میدهند مگر تجارب دیگران مبین این امر است که بدون در نظر داشت نقش سیاست انکشاف به چالشها و ناکامیها مواجه میشود. مطالعات نشان میدهد جوامع که هنوز پروسه ملت سازی را تکمیل نکرده اند و همه تدابیر و پالیسی هارا در سطح فرقه، گروهی ومحلی اتخاذ مینمایند از انکشاف واقعی بدور مانده و فاقد فرصتهاو امکانات به خاطر نیل به مقاصد انکشافی اند، وظیفه سیاست یکی هم ایجاد ارزشهای ملی و فراگیر که همه اتباع وشهروندان از آن مستفید گردند میباشد مزید برآن زمینه توزیع عادلانه عاید ملی را به طور متوازن برای تمام اقوام که شامل ملت میشوند تامین نماید. ومشارکت مردم را که در حاشیه مانده اند در طرح واتخاذ تدابیر به نحو دموکراتیک فراهم نماید. همچنان نقش سیاست آنست که اجتماعات فقیر و عقب مانده را از وابسته گیهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی وغیره قیودات آزاد ساخته وبه مثابه انسانهای مستقل بتوانند در همه تصامیم سیاسی وانکشافی سهم بگیرند.

6- انکشاف بادوام: این اصطلاح را طرفداران محیط معرفی کرده یعنی بهبود در سطح زندگی ورفاه جامعه نه باید به زیان تخریب محیط زیست وکمبود منابع برای نسل های بعدی تمام شود ، چنانچه تشدید پروسه صنعتی شدن و کاربرد تکنالوجیهای ضرر رسان به محیط زیست باعث گرمی زمین شده و خطرات ناشی از آن حیات انسانها وکلیه زنده جان هارا تهدید مینماید.

قراری که در بالا تکرار به عمل آمد اینک در پرتو مفاهیم انکشافی، وضع انکشاف و به طور خاص رفاه اجتماعی ولسوالی شغنان را مورد بررسی قرار میدهم. درین راستا خواننده گان عزیز از چگونگی سطح دسترسی مردم به خدمات اساسی و ضروری اجتماعی از قبیل صحت، آموزش و پرورش، سرک، ترانسپورت، مسکن، برق، مخابرات، آب آشامیدنی، مصنوئیت غذایی، امنیت و غیره خدمات آگاهی حاصل خواهند نمود. سطح خدمات اجتماعی طی 12 سال در شغنان به طور قابل ملاحظه رشد و توسعه یافته و دسترسی مردم به این خدمات ارقام بلند را نشان میدهد.

از نگاه مواصلات و راه سازی نه تنها شغنان از طریق شیوه به مرکز ولایت و از طریق غاران به اشکاشم پیوست گردید بلکه تقریباً تمام قریه جات با همدیگر وصل شده و اصلاح سرک در مسیر دریای پنج از مرکز ولسوالی الی چاسنود پایان به طول تقریباً 100 کیلومتر و عرض 6 متر در حال تکمیل است، همین اکنون وسایط باربری به آسانی رفت و آمد میکنند. همچنان درین فاصله به تعداد 9 پل اساسی کانکریتی اعمار گردیده که مشکلات ترانسپورتی را مرفوع نموده است. با اصلاح و تمدید راهها و سرکها تعداد وسایط (موترها) در تمام قراء در گردش بوده و مسافران را به جاهای دلخواه شان انتقال میدهند، یعنی خدمات ترانسپورتی به مقایسه ده سال پیش صد فیصد ارتقا یافته است هم زمان مهارتهای تخنیکی درین بخش رشد نموده و تعداد درپوران نسبت به سال های قبل افزایش چشم گیر را نشان میدهد.

خدمات مخابراتی:

با نصب پایه های مخابراتی روشن و ام تی ان در مرکز ولسوالی و موجودیت چند شرکت مخابراتی در آن طرف دریا پوشش صد فیصد خدمات مخابراتی را تامین نموده و این منطقه را با دنیا ارتباط داده است.

خدمات برق رسانی:

برقی شدن قرا و قصبات شغنان ادامه دارد، قریه های ده مرغان، بهشار و سرچشمه که 35% خانه و ارشغنان را تشکیل میدهند با برق ستاندرد تاجیکی تامین شده و سروی بقیه قراء و محلات جریان دارد. استعمال و کاربرد دستگاههای کوچک برق تقریباً در تمام جاهای که آب جریان دارد ترویج یافته و دست کم 63% اهالی از آن استفاده میکنند. بنا برین میتوان گفت که در مجموع 98% مردم تحت پوشش برق

میباشند. در همین ساحات بیشتر از 90% مردم از تلویزیون و ستلایت استفاده می‌برند که در تنویر و آگاهی‌شان سهم ارزنده را ایفا میکند.

خدمات صحی و بهداشتی:

عرضه خدمات صحی در مقایسه با سایر ولسوالیهای ولایت بدخشان از کیفیت بهتر برخوردار بوده و دسترسی به این خدمات با بکار گرفتن امبولانس برای انتقال مریضان به کلینیک مرکزی از تسهیلات لازم برخوردار است. مرگ و میر مادران حین ولادت در سالهای اخیر به حد اقل کاهش یافته و صحت اطفال به نحو قابل ملاحظه‌ای بهبود یافته است. با تکمیل و فعال شدن کلینیک‌های شذوج، ویرودرمارخت دورترین فاصله به کلینیک و معالجه دو ساعت پیاپی روی خواهد بود. این دسترسی حتی در بسیاری از ولایات موجود نیست اگر کلینیک است ولی داکتر و دوا نیست. خوشبختانه نه تنها کلینیک‌های شغنان بلکه اکثریت شفاخانه‌های ولایت به شمول فیض آباد از داکتران و نرسهای شغنی اکمال است.

مسکن و رهایش:

از نگاه اعمار خانه‌های رهایشی به سبک جدید پامیری و اتاقهای ضمیمه‌ای تغییرات چشمگیر به ملاحظه میرسد بیشتر از 90% خانواده‌ها یا خانه‌های جدید ساخته و یا خانه‌های کهنه را اصلاح نموده است، اکنون همه مردم به ضرر دود و زیست در جوار حیوانات پی برده‌اند و به حفظ الصحة محیطی توجه را مبذول داشته و این روند به سرعت ادامه دارد.

آب آشامیدنی صحی:

به تامین آب آشامیدنی صحی طی همین سالها توجه خاص مبذول گردیده بسیاری مردم باوجود داشتن چشمه‌های ظاهراً پاک و دره‌های نقره‌فام آب آشامیدنی از نل را در اولویت بندی پروژه سازی تر جیح داده و خود را با آن تامین نموده‌اند. قریه جات چون چاسنود پایان 100%، شذوج 98%، وریزن 100%، دهشار 97%، سرچشمه 90%، غارجوین-پهستیو 100%، بهشار 90%، ویر 70% و درمارخت 20% تحت پوشش آب صحی آمده و وضع بهداشت درین ساحات بهبود یافته است.

آموزش و پرورش (تعلیم و تربیه):

خدمات آموزش و پرورش **صد فیصد** تعمیم بوده و شغنان با داشتن 15 باب لیسه ، 8 باب متوسطه و یک باب تربیه معلم از لحاظ کمیت مقام اول را در منطقه احراز مینماید اما از نگاه کیفیت به نسبت موجودیت معلمین غیر مسلکی و کم سویه آنهم با شمار بلند در سطح نازل قرار داشته تعداد قلیل فارغان صنوف 12 به موسسات عالی تعلیمی جذب میشوند و اکثریت آنها به لشکر بیکاران علاوه میشود، قابل یاد آوری است که فارغان تربیه معلم نیز وضع خوبتر ازین حالت ندارند.

تعداد باسوادان زیر سنین 40 سال در حدود 90% و سنین بالا تر از آن در حدود 65% میباشد که به مقیاس آمار کل کشور در تاپ قرار میگیرد. شعبات ملل متحد شمار با سواد کشور را 65% قلم داد میکنند.

مراکز تربیوی به نام پرورش گاه در سرچشمه و بهشار از سطح بلند تعلیمی برخوردار بوده نظم و مدیریت در آنها به سویه کشورهای پیشرفته عیار گردیده است. این مراکز که از طرف خدمات تعلیمی آقاخان تمویل و اداره میگردد در آماده سازی اطفال کمتر از هفت سال برای گذار به آموزش در مکتب نقش ارزنده را بازی میکنند. در جنب این مراکز، آموزش لسان انگلیسی و کمپیوتر برای جوانان نیز به نحو موثر پیش برده میشود.

بحران هیئت رهبری معارف در شغنان هنوز بنیادی حل نشده و پیچیده گی آن به خاطر مداخله یک تعداد اشخاص تا سطح وکیل و والی ولایت بیش از پیش تشدید یافته و روند آموزش را به میدان سیاست بازیهای توطیه آمیز به زیان کامل جوانان و شاگردان شغنان مبدل ساخته اند.

مصنوعیت غذایی: طوریکه مبرهن است شغنان در موقعیت شمال- شرق ولایت بدخشان یکی از ولسوالیهای کوهستانی بوده با ارتفاع 2000-3500 متر از سطح بحر از جمله مناطق سرد سیر و یک فصله زراعتی است. زمین های آبی آن در حدود 10928 جریب وللمی آن در حدود 2022 جریب وساحات باغی آن بالغ به 4500 جریب میشود (بدون ساحات شیوه و دولت شاهی). مالداری آن متناسب به ساحة علفچرها بوده به مشکل حیوانات خود را تغذیه میکنند. زمستان گذشته (1390) نسبت کمبود غذای حیوانی اکثر درختان مثمر و غیر مثمر استفاده خوراک حیوانات شد. روی هم رفته یک بخش بزرگ اقتصاد مردم را تربیه مواشی تشکیل

میدهد. نفوس حیوانات را در مقاله " آمارها و حقایق در رابطه به چگونگی اعتیاد در شغنان" که در **سیمای شغنان** نشر شد طی تحلیل همه جانبه توضیح داده ام، درینجا نیز مختصرن ارائه میشود : به تعداد 10557 گاو و 35924 راس بز و گوسفند از طرف 2940 خانه وار نگهداری و بهره برداری میگردد. در روشنائی این ارقام مصئونیت غذایی را پی میگیریم ، قبل از سال 2000 از یک طرف تاثیرات خشک سالیهای متواتر از جانب دیگر بد امنی و باج دهی برای گروپهای مسلح متجاوز زندگی را بالای مردم طاقت فرسا و هولناک ساخته بود؛ عاید ناشی از زمینهای دست داشته و مواشی به هیچ وجه تکافوی حتی یک ربع سال را نمیکرد. شرایط ناگوار مردم را مجبور به ترک دیار و کاشانه شان نمود، آنانیکه زندگی به هر قیمت در محل را اختیار کردند چه ستمها و توهین هابود که ندیدند.

معلمین جانبازانه بدون دریافت حقوق به آموزش شاگردان گرسنه و پریشان مصروف بودند شعار "**جان میدهیم و سنگر علم و دانش را نمیدهیم**" عملن تحقق می یافت.

وضع مصئونیت غذایی با آغاز کمک های بشر دوستانه موسسات آقاخان نه تنها در شغنان بلکه در سطح ولایت به نحو بی سابقه بهبود یافت؛ هزار ها تن آرد ، روغن و حبوبات طی سالهای 1998-2003 در تمام ولسوالیها سرازیر شد که اهمیت حیاتی آن تا اکنون در ذهن هر باشنده بدخشانی است. بعد از کمک های اضطراری برای رفع قحطی، پروگرامهای انکشافی و متداوم آغاز شد که در تمام ساحات تحت پوشش دفتر بنیاد آقاخان فعالیتهای زراعتی هدفمند به منظور گذار به خود کفائی و مصئونیت بهتر و پایدار غذایی با توزیع هزارها تن تخم بذری ، کودهای کیمیایی ، تخمهای سبزیجات و اشجار مثمر شروع گردید که به موجب آن در تمام قراء تحت پوشش، گدامهای گندم تخمی و غذائی(خزینه) ایجاد شد که خودشوراها مدیریت و توزیع آنرا به دوش داشته و تشویش و نگرانی اهالی را از درک کمبود غذا تا حدودی برطرف ساخت. قریه جات و اخان و قریه ویر شغنان هنوز هم به نحو شایسته ازین خزینه ها به حیث سرمایه شورا استفاده مینمایند. با احداث سرکهای موصلاتی و پلها بالای در یای پنج دسترسی به مواد غذایی از هر وقت دیگر بهتر شده در تمام قصبات آرد، روغن ، چای، برنج و سایر مواد ضروری به آسانی یافت میشود و قدرت خرید مردم ارتقا یافته است. در فرهنگ غذا خوردن نیز به موازات دست رسی به مواد غذایی تغییرات زیاد رونما گردیده است، در گذشته ها اکثرن شیرچای در سه وقت صرف میشد و غذای اصلی را افاده میکرد؛ فعلن جای آنرا

برنج یا حبوبات گرفته و بعضن غذاهای مشتقات شیراز قبیل قروتی، شیرفتیر یا شیر- روغن... استفاده می برند. نسل پایین تر از 20 سال با نان باقلی و ارزن بیگانه شده است. خوردن گوشت به مقایسه یک دهه قبل به مراتب از دیاد یافته است تنها در مرکز ولسوالی به تعداد 3-4 قصاب روزانه ده ها مال را ذبح و توزیع میکنند. بآنهم به نسبت قلت پول فزیکه فیصدی استفاده کننده گان گوشت در سطح پایین قرار دارد.

درآمد از درک کار در موسسات دولتی و غیردولتی:

در حدود 2000 نفر از باشندگان شغنان در خود ولسوالی و در حدود 1000 نفر بیرون از ولسوالی کارمندان معاش گیر اند که این رقم 10% نفوس شغنان را تشکیل میدهد. اگر اوسط معاش را 8000 افغانی قبول کنیم $3000 \times \text{نفر} = 24000000$ در فی ماه مبلغ 24 میلیون) افغانی میشود مسلمن پول هنگفتی است اگر در جهت تامین رفاه اجتماعی به مصرف برسد. ازینکه ارقام و شاخص ها در خود متن بازتاب یافته از ارائه جدول معذورم دارید.

خدمات امنیتی به مقایسه سایر ولسوالیها به خاطر همکاری مردم و تلاش منسوبین ارگانهای امنیتی در سطح خوبتر قرار دارد.

درین ارتباط اگر سوالاتی به ذهن خواننده گان پیدا میشود لطفن به آدرس امیل من گسیل نموده ممنون سازید. و من الله توفیق.

نوجو - کابل 13-12-2012